

ker ni več upanja, da bi sklepom, če sploh pride do kacic sklepov, stari Schönerer dal svoj blagoslov.

S tem pa zadobi Körberjeva grožnja glede eventualne odprave sedanje ustave aktuvelnejši pomen, zakaj s ponesrečenjem upravne akcije je naravnost pokopano tudi upanje, da sedanji parlament odobri nagodbo.

Spomenica slovenskega dijaštva graškega na vlado glede pripravljanih korakov za slovensko univerzo v Ljubljani.

Slovenci so edini narod Avstrije, čegar akademiška mladina se mora izključno v tujem, nemškem jeziku za časa akademiških študij izobraževati, potem pa, po dovršenih študijah, v svojem poklicu uradovati v slovenskem jeziku.

Vsakemu mislečemu človeku zdelo bi se perverzno, ako bi moral na pr. Nemeč pravniške študije dovršiti v francoskem jeziku, da se na tak način usposobi za nemško uradovanje in za spretno in pravilno rabo nemških tehničnih izrazov.

Dočim ima vsaki mladi uradnik o nastopu službe itak že več nego dovolj opravka, da se uživi v svoj novi poklic, mora se Slovenec, ob sicer enakih razmerah, razun tega še le začeti učiti slovenske terminologije, ker med študijami ni imel prilike, da bi se spopolnjeval v isti!

Ko je torej slovensko dijaštvo iz odgovora na interpelacijo poslanca Malfattija izprevidelo, da ima najvišji predstojnik avstrijske naučne uprave resno voljo, vsakemu avstrijskemu narodu omogočiti akademiški študij v materinem jeziku in da se vlada ne bo obotavljala, ako treba v tem oziru stopiti pred zbornico s tozadevnim zakonskim načrtom, oglasilo se je zopet polno upov energično za ustanovitev že pol stoletja zahtevane slovenske univerze. Vlada pa, ki je že imela priliko izraziti svoje mnenje o ustanovitvi jugoslovanske univerze v Ljubljani, izjavlja, da treba v ta namen pred vsem dobro premišljenih pripravljanih korakov, nikakor pa ni povedala, kakšen naj bo ta prehod k ustanovitvi popolne univerze in ni se tudi izrazila s pričakovano jasnostjo o vprašanju, na kak način namerava, dokler ne ustanovi popolne slovenske univerze, slovenskemu dijaštvu v smislu javno priznanega svojega principa omogočiti študij v materinem jeziku!

Ker je vlada izrecno izjavila, da bo kaj dosegljivega vedno rada izvrševala, zato slovensko dijaštvo apeluje na često povdarjano pravičnost vlade nasproti vsem ter se s predloženo spomenico obrača na njo s prošnjo, naj nemudoma ukrene vse potrebno, da se na univerzah, na katerih do zdaj slovensko dijaštvo mora študirati, na graški in na dunajski, uvedejo začasno, — dokler se Slovencem ne ustanovi lastna univerza na domačih tleh — slovenska predavanja. S tem izpolni vlada ne le svojo dosedaj zanemarjeno dolžnost, da skrbi za potrebno jezikovno izobrazbo slovenskega dijaštva za njega

bodoči poklic, ampak pripravlja tudi na najprimernejši način tla za bodočo jugoslovansko univerzo v Ljubljani, kajti vse te učne sile se lahko iz Gradca in iz Dunaja premestijo na ljubljansko univerzo. Da vlada še bolj izprevidi utemeljenost te naše prošnje, hočemo jej v sledečem, na podlagi zgodovinskih dejstev, dokazati, da ste gori imenovani univerzi kakor nalašč ustvarjeni, da sprejmeta začasno slovenske stolice.

Kakor se je že često, zlasti v proračunski debat dne 13. junija l. 1871. odločno povdarjalo v poslanski zbornici, ustanovljena je graška univerza glasom ustanovne listine ne le za Nemce, ampak za oba naroda notranje Avstrije, torej tudi za Slovence, ki imajo potemtakem popolno pravico zahtevati, da se na isti uvedejo slovenska predavanja, zlasti, če jih zahtevajo samo začasno.

Saj se je pa tudi že res na graški univerzi predavalo v slovenskem jeziku na vseh štirih fakultetah. Z min. odločbo od dne 10. decembra l. 1849. je bil na graški univerzi nastavljen za avstrijsko državljansko pravo v slovenskem jeziku slavnoznani pisatelj in učenjak Kranjc; ravno tako profesor cerkvenega prava dr. Josip Kopač z min. odl. od dne 13. marcija l. 1850. za kazenski pravdni red v slovenskem jeziku, in z min. odl. od dne 25. septembra l. 1850. profesor finančne vede dr. Josip Skedl, z obvezo predavati kazensko pravo v slovenskem jeziku, dočim sta profesorja dr. Robič in dr. Tosi slovenski predavala na teologični fakulteti, katera predavanja so v slovenskem jeziku navedena v leksijskem katalogu graške univerze. Ako so se morala ta predavanja začasno ustaviti, zakrivila je to, kakor je povdarjal v državnem zboru l. 1871. poslanec Kosta, edino le vlada, ki slovenskim predavanjem ni posvečevala tiste nežne pozornosti in skrbi, kakoršnje treba vsaki novi napravi in zlasti zato, ker se slovenskim dijakom ni dovolilo delati izpite v slovenskem jeziku. Ker so slovenski poslanci na burno izraženo željo vsega slovenskega naroda l. 1870. iznova zahtevati ustanovitev slovenske univerze, sklenila je vlada zopet aktivirati slovenska predavanja na graški univerzi, posebno glede judicijelnih predmetov, ter je v ta namen upostavila v proračun znesek 3600 gld. Iz vsega tega jasno sledi, da vlada ne stori prav nič novega, ako sedaj zopet uvede začasno slovenska predavanja na graški univerzi, dokler ni ustanovila popolne slovenske univerze. To bi bilo tembolj naravno in upravičeno, ker dandanes na graški univerzi delajo lahko celo Italijani izpite v svojem materinem jeziku, ki imajo pač nanje manje narokov, nego v isti deželi rojeni Slovenci na slovenska predavanja.

Nič manj tehtni vzroki govore za začasno uvedenje slovenskih predavanj na dunajski univerzi, ker se je tudi glede iste vlada že l. 1871. pogajala z dr. Ferd. Pogačnikom o uvedanju slovenskih predavanj in ker mora iz gmotnih vzrokov dandanes na dunajski univerzi študirati še več slovenskih dijakov nego v Gradcu.

Seveda smatramo za neizogiben pogoj dobrega uspeha takih predavanj, da smejo slovenski dijaki iz dotičnih predmetov delati vsekako tudi izpite v slovenskem jeziku, ker bi bilo krivično, siliti slovensko dijaštvo k dvakratnemu študiju istega predmeta.

Ker slovensko dijaštvo meni, da se vlada res hoče oprijeti nemudoma vseh potrebnih priprav za ustanovitev slovenske univerze, obrača se torej do nje s prošnjo, naj v smislu svojih javno izraženih principov na navedeni način slovenskemu dijaštvu nemudoma omogoči študije v njih materinem jeziku ter z vzgojitvijo učnih sil uspešno pripravlja tla za brzo ustanovitev slovenske univerze.

Slovensko dijaštvo upa vse to tem bolj, ker vlada pri drugih narodih, ki do zdaj še nimajo samostojnih univerz, pri Italijanih in Malorusih, na isti način pripravlja ustanovitev samostojnih vseučilišč, ker omogočuje Italijanom na inomoški in graški, Malorusom pa na lvovski univerzi akademični študij in polaganje izpitov v materinem jeziku.

Gradec, dne 11. grudna 1901.

Politični pregled.

Notranji položaj je še vedno nepojasnen in je čitati vsak dan nebroj raznovrstnih ugibanj „kaj se zgodi.“ V obče se strinjajo vse sodbe v tem, da postane državni prevrat od zgoraj neizogiben, da pride do premembe ustave, ako se mej Čehi in mej Nemci ne doseže porazumljenje. Značilno je, da se razen Nemcev nobena stranka ne vnema za ohranitev sedanje ustave in da vse z veliko ravnodušnostjo pričakujejo prevrata, dobro vedoč, da mora ta, naj se izvrši že kakorkoli, biti na škodo samo nemški hegemoniji v državi.

Državni zbor. — Poslanska zbornica je v sredo končala svoje predbožično zasedanje. V zadnjem tednu je dokončala razpravo o kmetijskih zadrugah, za katere so se konservativne stranke zelo vnmale, od katerih pa kmetijski stan ne bo imel niti sence tistih koristi, ki se mu obetajo. Kar se tiče naših domačih razmer je treba konstatirati, da upajo konservativci, da bodo svojo posebno organizacijo obesili na novo zadrugo, kar pa se pač ne posreči, kajti v državnem zboru odobreni zakon je samo okvir, ki ga imajo popolniti deželni zbori. V kranjskem deželnem zboru še dolgo ne bo dobiti večine, ki bi hotela privoliti v tako uredbo kmetijskih zadrug, kakršno žele konservativci.

Avstrija in Nemčija. — Velike protipruske demonstracije, ki so se povodom vrešenske afere primerile na Gališkem, so v Berolinu povzročile veliko nervoznosti. Oficijelno in oficijozno se sicer zatrjuje, da je razmerje mej Avstrijo in Nemčijo slej kakor prej popolnoma neskaljeno, ali da temu ni tako, se vidi iz prav bridkih pritožb, da Avstrija noče dati Nemčiji tako sijajnega zadoščenja, kakor ga je dala Rusija zaradi enakih demonstracij v Varšavi. V Berolinu so pač „verschunpft“ in radi tega so tudi ruskega prestolonaslednika pri njegovem prihodu te dni veliko sijajnejše sprejeli, kakor avstrijskega prestolonaslednika, ko je prišel v Berolin, toda iz tega še nikakor ne gre sklepati, da je trozveza v kakoršni koli nevarnosti.

Bolgarska. — Mej bolgarsko vlado in neko pariško banko sklenjena pogodba glede najetja velikega posojila, s katerim se naj sanirajo bolgarske državne finance, je naletela v narodnem sobranju na odločnejši odpor. Bilo je očitno, da sobranje te pogodbe ne odobri. Zdaj je dotična pariška banka

odstopila od rečene pogodbe, vsled česar je ministrstvo Karavelov odstopilo. S tem je itak jako težka notranjepolitična kriza v Bolgarski še poostrena.

Vojna v južni Afriki. — Zadnji čas se razširjajo iz krogov, ki so Burom prijazni in ki so v tesni dotiki z burskimi zastopniki v Bruselju, zanimiva vest, da je prezident Krüger stopil v nekako zvezo z angleško vlado ter da se ž njo pogaja zaradi miru. Vojna se mej tem seveda nadaljuje in sicer z menjajočo se srečo: danes poročajo Buri, da so Angleže kje naklestili, jutri poročajo takisto Angleži. Kakor znano, bi Angleži kaj radi sklenili mir, če bi se Buri zadovoljili z omejeno avtonomijo njih republiko, s tako, vsled katere bi imela Angleška vrhovno nadzorstvo in gospodstvo nad republikama. Prezident Krüger je že opetovano izjavil, da Buri take avtonomije na noben način ne sprejmejo. Tega načela se drži Krüger tudi sedaj. Pripravljen je neki skleniti mir, če se prizna obema republikama popolna nezavisnost, nasprotno pa je tudi pripravljen odstopiti Angležem ravno tiste okraje, v katerih se koplje zlato, radi katerih se je torej začela vsa vojna.

Nekoliko praktičnih trgovskih črtic.

(Konec.)

Vsakdanji so tudi slučaji o pokvarjenem ali poškodovanem blagu mej transportom. Trgovec pošlje navadno na železnico hlapca po blago, ta naloži na postaji blago, kakoršno se mu dá, domov prispelo pa se konstatira, da je pokvarjeno ali dožene se pogosto, da manjka enega ali drugzega blaga. — Kaj stori navadno naš trgovec v takem slučaju?

Največkrat obrne se samo do veletržca in se mu pritožuje, ga krivi in ta naj bi mu povrnil vse, — ali pa grozi, da si bode škodo pri plačanju računa odtegnil. Druga večina pa trpi molče škodo, ker si ne zna pomagati in ne ve, da ima pravico vso škodo pred prevzetjem na postaji konstatovati in da je za pošiljatev mej transportom odgovorna železnica. Izvzeti so slučaji, konstatovani pri elementarnih vremenskih nezdah (vis major). Za blago v steklenicah itd., katero je po zimi zmrznilo in trpelo, ter se je konstatovalo, da se ni po predpisanem naročilu zadosti omotalo in opremilo, povrniti ima pošiljatelj sam škodo, ker transportne tvrdke se pri raznih vremenskih nezdah, mrazu, vročini, že naprej zavarujejo in znajo dobro odklanjati vsako odgovornost in jamstvo mej transportom. Le težko se dobi radi nepravilnega odpravljanja kakšno odškodnino, ker imajo v svojo obrambo radi velike prakse preveč izhodov in izgovorov.

Veliko poškodb dogodi se mej transportom, zato pa so poleg železniške garancije vsi večji komisijonarji in spediterji proti vsem slučajem nezdah blaga mej potom v svojo in prejemnikovo korist še posebej zavarovani in povzamejo zato odpadlo premijo.

Za poškodovano blago v skladiščih in proti ognju odgovoren je spediter, za druge eventualne poškodbe mej vožnjo s kolesom (vozom) pa jamči dotični voznik sam.